

SAMKEPPNISEFTIRLITIÐ

Alþingi, nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 26. mars 2018

Umsögn um tillögu til þingsályktunar um frelsi á leigubifreiðamarkaði, 201. mál

Vísað er í erindi nefndasviðs Alþingis til Samkeppniseftirlitsins, dags. 8. mars sl., með tillögu til framangreindrar þingsályktunar sem send var eftirlitinu til umsagnar. Vegna þessa vill Samkeppniseftirlitið koma eftirfarandi á framfæri:

Að mati Samkeppniseftirlitsins er lagaumhverfi leigubifreiðamarkaðarins er á margan hátt samkeppnishamlandi. Hefur Samkeppniseftirlitið ítrekað mælt til þess að lagaumgjörð rekstrar leigubifreiða verði endurskoðuð og hinar opinberu hömlur afnumdar. Eftirlitið hefur á liðnum árum birt stjórnvöldum umsagnir í tilefni af vinnu á þeirra vegum sem hefur haft að markmiði að endurskoða regluverk um leigubifreiðaaakstur. Ennfremur hefur Samkeppniseftirlitið beint formlegum álitum til ráðherra (sjá m.a. álit Samkeppniseftirlitsins nr. 2/2007, *Samkeppnishömlur á markaði fyrir leigubifreiðar sem leiða af ákvæðum laga og reglna um leigubifreiðar* og álit nr. 2/2009, *Samkeppnismat stjórnvalda*.) Síðast beindi Samkeppniseftirlitið umsögn til Samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytisins þann 18. desember sl. vegna vinnu starfshóps á vegum ráðuneytisins um heildaryfirferð regluverks um leigubifreiðaaakstur.

Í framangreindum álitum og umsögnum hefur Samkeppniseftirlitið lagt áherslu á að kraftar samkeppninnar fái notið sín á þessum markaði eins og öðrum, en með virkri samkeppni er almennt stuðlað að lægra verði til neytenda og betri þjónustu við þá. Í þessu sambandi hefur Samkeppniseftirlitið m.a. mælt til þess að eftirfarandi ákvæði núgildandi laga nr. 134/2001, um leigubifreiðar, verði endurskoðuð:

- *Takmörkun á fjölda leigubifreiða, sbr. 8. gr. laganna. Framboðstakmörkun þessi hefur augljós neikvæð áhrif á samkeppni. Nefna má að fjöldi leigubifreiða á höfuðborgarsvæðinu og Suðurnesjum er svipaður og þegar Samkeppniseftirlitið skrifaði álit til samgönguráðherra fyrir 11 árum síðan, þrátt fyrir mikla fólksfjölgun og sprengingu í komu ferðamanna til landsins.*
- *Bann við að veita fleiri en eitt atvinnuleyfi til hvers aðila, sbr. 6. gr. laganna, en þetta kemur í veg fyrir að unnt sé að stofna leigubifreiðastöðvar með því að kaupa ökutæki, afla starfsleyfis og ráða ökumenn í vinnu.*

- *Áskilnaður um að akstur leigubifreiðar sé aðalatvinna þeirra sem stunda aksturinn, sbr. 5. og 9. gr. laganna.*
- *Stöðvaskylda leigubifreiða og hlutverk leigubifreiðastöðva, sbr. 3. gr. laganna. Í því sambandi er Samkeppniseftirlitinu ljóst að tryggja þarf viðunandi eftirlit með starfsemi, en í því efni þarf að búa eftirliti með starfsemi skilvirkan ramma þar sem framþróun í tækni er m.a. nýtt.*

Fyrir liggur að Eftirlitsstofnun EFTA (ESA) hefur gert athugasemdir við umgjörð leigubílaaksturs í Noregi. Mikilvægt er að dreginn sé lærdómur af því máli hér á landi, en ESA hefur jafnframt beint frumkvæðisathugun að Íslandi vegna þessarar starfsemi. Þá hefur löggjöf um leigubifreiðar í Danmörku, Finnlandi og Svíþjóð verið færð í átt til frjálsræðis á undanförunum árum.

Á takmörkunarsvæði sem nær til höfuðborgarsvæðisins og Suðurnesja eru, skv. upplýsingum frá Samgöngustofu, í gildi 547 virk leyfi til leigubifreiðaaðstæðis og leyfi í tímabundinni innlögn 48 talsins. Starfa nú sex leigubílastöðvar á svæðinu.¹ Takmörkunarsvæðið er kallað svo af því að aðgangur nýrra bifreiðastjóra er takmarkaður og að öðru jöfnu óheimill nema þegar einhver þeirra bifreiðastjóra sem fyrir voru hefur hætt störfum, og þá aðeins að uppfylltum tilteknum skilyrðum. Á svæðinu geta að hámarki tiltekinn fjöldi atvinnubílstjórar starfað á hverjum tíma eins og áður segir, skv. ákvæðum reglugerðar um leigubifreiðar. Núna eru virk útistandandi leyfi 547 talsins og hefur þeim frekar fækkað en fjölgað að undanförunu.

Leigubílstjórar eru ýmist eigendur eða umráðamenn leigubíla sinna og frá sjónarmiði samkeppnislaga reka þeir hver fyrir sig sérstök fyrirtæki um leigubíla. Í 3. gr. laga um leigubifreiðar nr. 134/2001 er kveðið á um að allar leigubifreiðar sem starfræktar eru á

¹ Um langa hríð tóku allir leigubílstjórar á landinu gjald fyrir akstur í samræmi við hámarksökutaxta leigubíla sem gefinn var út af Bandalagi Íslenskra leigubifreiðastjóra (BÍLS) að undangengnu samþykki verðlags- og síðar samkeppnisyrivalda á verðbreytingunum. Með ákvörðun Samkeppniseftirlitsins nr. 4/2006 *Afnám á hámarkstöxtum leigubifreiða sem Bandalag Íslenskra leigubifreiðastjóra gefur út*, var kveðið á um að frá og með 1. maí 2006 skyldi falla úr gildi umræddur hámarksökutaxti fyrir leigubifreiðar. Áfrýjunarnefnd samkeppnismála staðfesti ákvörðun Samkeppniseftirlitsins með úrskurði sínum nr. 2/2006. Áréttað var í ákvörðuninni að eftir gildistöku hennar yrði fyrirtækjum sem rækju leigubifreiðar, þ.e. hverjum þeim sem ætti og ræki leigubifreið, hvort heldur sem væri frá leigubifreiðastöð eða á annan hátt, leigubifreiðastöðvum og samtökum leigubifreiðastjóra óheimilt að hafa með sér hvers konar samstarf eða samskipti um ökutaxta og önnur verðlagsmál eða annað sem færi gegn 10. og 12. gr. samkeppnislaga. Með þessari ákvörðun Samkeppniseftirlitsins var fallið frá því fyrirkomulagi að verðlagning fyrir þjónustu leigubifreiða væri miðstýrð.

Þann 30. júní 2006 birti Samkeppniseftirlitið ákvörðun nr. 23/2006 þar sem fallist var á ósk Hreyfils um undanþáguheimild frá ákvæði 12. gr. samkeppnislaga til að gefa út hámarkstaxta fyrir bifreiðastjóra á stöðinni. Heimildin var tímabundin og henni sett skilyrði. Var kveðið á um að hagsmunafélag leigubílstjóra á leigubifreiðastöðinni tæki ákvörðun um hámarksökutaxtann og einnig voru sett skilyrði sem lutu að því hvernig ökutaxti væri gerður sýnilegur farþegum. Með þessari ákvörðun Samkeppniseftirlitsins var stefnt að því að leigubifreiðastöðvar gætu stundað samkeppni sín á milli með ólíkri verðlagningu fyrir þjónustu sína.

Í framhaldi af þessu hefur Samkeppniseftirlitið tekið aðrar sambærilegar ákvarðanir þar sem öðrum bifreiðastöðvum á höfuðborgarsvæðinu hefur verið veitt sams konar undanþága. Í samræmi við skilyrði í undanþágúákvörðunum Samkeppniseftirlitsins til handa leigubílastöðvum hafa verðlagsnefndir í hagsmunafélögum bílstjóra á hverri stöð ákveðið verðbreytingar á viðkomandi stöðvum.

takmörkunarsvæði, sbr. höfuðborgarsvæðið og Suðurnesin, skuli hafa afgreiðslu á leigubifreiðastöð.

Rétt er að ítreka það sem áður er sagt, að Samkeppniseftirlitið telur að úr ýmsu þurfi að bæta til þess að virk samkeppni fái betur þrífist á markaðnum. Að mati eftirlitsins má rekja helstu ástæður þess að eðlileg samkeppni fær ekki þrífist til þess laga- og reglugerðaverks sem gildir um leigubifreiðaaakstur hér á landi, sbr. álit stofnunarinnar nr. 2/2007, *Samkeppnishömlur á markaði fyrir leigubifreiðar sem leiða af ákvæðum laga og reglna um leigubifreiðar*. Í þessu samhengi er rétt að undirstrika að þrátt fyrir vöxt íslensku þjóðarinnar á undanförunum árum og mjög öra fjölgun erlendra ferðamanna til landsins hefur útgefnum virkum leyfum til leigubílaaksturs fækkað úr 560 fyrir nokkrum árum í 547 núna.

Því hefur verið borið við að leigubílastöðvar sinni tileknu eftirlits- og öryggishlutverki í þágu neytenda. Samkeppniseftirlitið gerir ekki lítið úr því að þörf sé á að gæta að öryggi og hagsmunum farþega leigubíla og hafa þurfi um þá öryggishagsmuni nauðsynlegar reglur. Eftirlitið fær þó ekki séð að með það þurfi að fara með öðrum og strangari hætti en gert er í nágrannalöndum okkar. Ekki hefur verið sýnt fram á það að mati Samkeppniseftirlitsins að hér á landi þurfi strangari aðgangskröfur til leigubílaaksturs en í nágrannalöndum í því skyni að skilja hafrana frá sauðunum í flokki leigubílstjóra með tilheyrandi samkeppnishömlum sem leiða til hærra verðs til neytenda og lakari þjónustu við þá.

Til þess er að líta í þessu samhengi, að skipaður hefur verið starfshópur um heildaryfirferð regluverks um leigubifreiðaaakstur. Er starfshópinum ætlað að gera tillögur til Samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytisins um breytingar á regluverki um leigubifreiðaaakstur sem „*stuðli að góðu aðgengi að hagkvæmri, skilvirkri og öruggri leigubifreiðaðþjónustu fyrir neytendur og tryggt sé að regluverkið sé í fyllsta samræmi við skuldbindingar íslenska ríkisins að EES-rétti.*“ Horfi starfshópurinn til þeirra tilmæla sem Samkeppniseftirlitið hefur beint að stjórnvöldum, fyrrgreindra athugasemda ESA gagnvart norskum stjórnvöldum, verða forsendur fyrir virka samkeppni á milli leigubílastöðva og milli leigubílstjóra verulega breyttar.

Virðingarfyllst,
Samkeppniseftirlitið

Páll Gunnar Pálsson